

הלכות שבת סימן שלא

באר הגולה 344

ב יכל זמן שלא סלק ידו מן המילה (ד) חזר (ח) אפלו על ציצין שאינם מעבדין; סלק ידו, אינו חוזר אלא על ציצין המעבדין. יצאנו הם (ו) המעבדין. פשר החופה (ז) אפלו רב גברה של עשרה במקום אחד: ג' כן שמונה, (ח) אם גמרו שצרו וצפרניו מלין אותו בשבת, ואם לא גמרו, אפלו אם הוא (ט) ספק בן שבעה ספק בן שמונה, אין מלין אותו בשבת, ואין צריך לומר בן שמונה ודאי. והוא (י) בן שבע ודאי, אפלו לא גמרו שצרו וצפרניו מלין אותו (יא) (ענין ביהודה דעה סימן רסו): ד' ימילה שלא בזמנה (יב) אינה דוחה שבת: ה' (יג) יאנדרוגינוס, (יד) נולד (ב) * בין השמשות, (טו) נולד (ג) כשהוא מהול.

באר היטב

לא נהגו עתה לראות אחר זה, ונ"ל כמ"ש הב"ח ביריד סימן רסד דצריך שיקרא מהול אפלו שלא בשבת קשרי, ע"ש, וה"נ אם לא נראה מהול שלא בשבת קשרי מהולין בשבת, וצ"ע אם יש לקמן ע"ז לחלל שבת הסמוכה, כגון אברקס, ע"ש. ונעץ בשר"ך ליריד ס"ס רס"ד. וענין יריד סימן רסג דאם יש עולה בשבת, פ"י העור נרבע מאד בפשר, דוחה שבת. ובתשובת מבי"ט ח"א סימן פד, דאם יש בו ציצין המעבדין המילה, דוחה, ובאגדה פ' ר"א דמילה כתב: נולד מהול בשבת טוב למולו ביום שלאחריו, ע"כ. משמע דס"ל דלא הוי אסורא כשולל בשבת, אף צ"ע, דהא ש"ס צרכה בשבת קלה שאין דוחה

משנה ברורה

היה לו כמון שחוק מערב שבת: **ב** (ד) חזר וכו'. דאף דגמר לחתך הערלה ובריעבד יצא וירי מצות מילה אפלו בלא אלו הציצין, מכל מקום כל זמן שלא סלק ידו מן המילה מקרי כלכתחלה (א) וכלה חדא מלתא היא, דנמנה שבת לדחות אצלה, וענין בחדושי הר"ן שכתב, ודאפלו כבר סלק ידו מן החתך ונתחיל לפרע, מקרי עדין לא סלק ידו מן המילה, דמילה ופריעה חדא מלתא היא ואף כשהוא עוסק במציצה מסתפק שם אם מתר בשבת לחזור לציצין שאינם מעבדין, דדלמא המציצה מקרי רק דפועל ולא ענין מילה, ענין שם. ולפי זה פשוט דאפלו אם הפועל הוא אחר, כל זמן שהוא עוסק במציצה מתר לו לראשון לחזור ולגמור את הציצין שאינם מעבדין, דלא משגיחין במה שהוא סלק ידו בינן דעדין לא נגמרה מצות מילה: (ה) אפלו על ציצין וכו'. הנינו רצונות של פשר ששפארו, (ג) בין מהערלה (ג) ובין מעור שפורע: (ו) המעבדין. גס"פ בין במילה ובין בפריעה, וכו': (ז) אפלו רב גברה. וכל"ש בין הקפה של העצמה אף על פי שאינה רב גברה (וענין ביהודה דעה סימן רסד בבית יוסף ובשר"ך). וענין שם באחרונים שנתפאר מה נקרא עשרה: **ג** (ח) אם גמרו וכו'. דאף דבן שמונה בעלמא לאו בר קניא הוא, בנה שגמרו אמרינן האי בר שבעה הוא ואשפתיה אשפתיה נולד בבטן אמו [מ"א]: (ט) ספק בן שבעה וכו'. והוא הדין ספק בן שמונה ספק בן השעה, והטעם בכל זה, דלא מחללינן שבת מספקא: (י) בן שבע ודאי. הנינו שבעל אותה ופרש עד שהכיר עברה, אבל לא סמיכין לומר דמסתמא נתעברה אחר ליל טבילה או משעה שפסקה לראות דם, (ז) דאין זה הוכחה בדיתה: (יא) וענין ביהודה דעה וכו'. דשם מבאר דעת רמ"א, דספק בן שמונה או בן שבעה אפלו לא נגמר שצרו וצפרניו מלין בשבת, דאי בר מילה הוא שפיר מהיל, ואי לא, כסתם בפשר בעלמא הוא, ואין בנה משים תבונה בינן דמני נפל. והנה בב"ח וט"ז דעתם לפסוק פהשלתו צורון, אבל באלה רבה הביא בשם ספר לחם משנה שהמנהג למיל ספקות, וגם במאירי כתב שכן דעת כל הגאונים, וכן כתב הרמב"ם סימן לב, ונתרא נהרא ופשוט: **ד** (יב) אינה דוחה. דבי פתיב "וביחוס", אשמיני קא"י: (יג) יאנדרוגינוס. הוא ילד שיש לו זכריות נקבות פגוקה [רמב"ם פ"א מהלכות מילה]: (יד) נולד בין השמשות. בין השמשות הערב שבת ובין בין השמשות דמוצאי שבת, בשניהם אין מילתין דוחה שבת ונדחה ליום ראשון. ומה הוא בין השמשות? (ט) לש אפרים דקורב לרבע שעה [הוא שעה זמנית, פן בארנו לעיל בסימן רסא בבאר הלכה דפורי הפתחיל "שהיא", ענין שם] קדם ליציאת ג' פוכבים בינונים הוי ספק לילה, ורביע שעה יוצא מקלל ספק, ואם נולד אז בשבת מניין אותו לשבת הבאה? (ו) אבל במה פוסקים מחמירין בנה וסביא להו דמעת שנתכסה הסמה מעיניו עד יציאת ג' פוכבים בינונים הוא סלל בקלל בין השמשות? וכן כתב הב"י יוסף דנחפוט בן המנהג בקל ערי ארץ ישראל, וכן כתב בספר זכר לאברהם ובספר סדר זמנים. ואפלו אם ספק לו אם נולד קדם בין השמשות או בזמן בין השמשות? גס"פ ספק הרמב"ם להחמיר דנחקה ליום ראשון, והביאורו האחרונים, וענין בבאר הלכה: (טו) נולד כשהוא מהול. פרוש, שאפלו בלא קשרי

שער הציצין

(א) רש"י: (ב) רש"י ורמב"ם בפרוש המשנה שלהי פרק רבי אליעזר דמילה: (ג) מאי שם פוגא, וכן הוא דעת רבנו הם ביבמות ע"א שמוד ב, וכן הוא ארסת כה"ג שם, וכן כתב שם הרמב"ם. ובאר דיע הלכות מילה נוטה גס"פ לדעת רבנו תם. עין שם. וכן מבאר בבית יוסף שער דעה וישיבה, עין שם. וכן נמצא באשכול דף קנא. עין שם במפרש שהאר"ך: (ד) בן פתב כה"ג ואחריו כל הפוסקים: (ט) בן פתב הפגוקה, עין שם: (ו) עין לעיל בסימן רסא סעיף ב במשנה בדיקה ובאר הלכה:

ב שם בפרקא ג שם
דל"ז במשנה וזמרא
ד שם קליה ברתא
ינקרא ה הר"ף
והוא ש"ר שם
במשנה וברקא קליב
ז שם קליה ברתא
ובתפא קמא

הלכות שבת סימן שלא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

מפר לו לראשון לחור ולגמל את העצין שפנים מעבירין⁽³⁾.

(3) אבל אדם אחר שלא עסק במילה כלל, כתב בשו"ת אבני נזר (י"ד סי' שלח ס"ק יג) שכיון שהוא לא עסק בעיקר המילה הרי זה חילול שבת עבירה, ואסור לו לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק ה]

הנינו רצונות של פשר שפארה, בין מהפלה ובין מעור שפארה⁽⁴⁾.

(4) ואם לאחר שעשה פריעה כראוי, נשאר עדיין הרבה מעור הפריעה, וחושש שמא יחזור לכסות את העטרה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קצא ס"ק א וח"ו סי' רה ס"ק ב) שאין זה נחשב כצמצין שאין מעבירים, ואסור לחתכו בשבת. אך בזמן המילה עצמה, או כשאין יכול לפרוע על ידי ציפורן ולהחזיר עור הפריעה לאחריו, מותר לחתכו בסכין.

ואם לאחר חיתוך הערלה עלה עור הפריעה למעלה, ונשארה העטרה מגולה, אם עדיין לא פירש ואחזו לאחר החיתוך, הורה הגרי"ש אלישיב (הבט לברית תשובה ג) שמותר לקורעו בשבת, וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קס ו-קסג, וח"ח סי' צ ס"ב) שצידד להחמיר.

[משנ"ב ס"ק ח]

אם גמרו וכו'⁽⁵⁾.

(5) ואם לא נגמרו שערו וצפורניו אלא לאחר הלידה, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ד) אם מלים אותו בשבת.

[משנ"ב ס"ק ט]

הוא הדין ספק בן שמונה ספק בן תשעה, וטעם בכל זה, קלא מחללין שבת מספקא⁽⁶⁾.

(6) ולענין חילול שבת לצורך פיקוח נפש של ספק בן שמונה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' של ס"ק כט).

[משנ"ב ס"ק יא]

אפלו לא נגמר שער וצפורניו מלין בשבת⁽⁷⁾ וכו', מחתך בבשר בעלמא הוא⁽⁸⁾ וכו', נהנה נהנה ופשיטא⁽⁹⁾.

(7) ובאופן שיתכן שיצטרך לחלל שבת לאחר המילה משום פיקוח נפש, ונמצא שמכניס את עצמו לספק חילול שבת, דן הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ה) אם מותר למולו, כיון שגם ספק פיקוח נפש דוחה שבת, ומימ נשאר בצ"ע.

(8) ולגבי תינוק שלא מלו אותו מחמת חולי ומת לאחר שלשים יום כתב לקמן (סי' תקכו ס"ק מט) שמותר לקבורו ביום וקודם הקבורה מסירים את ערלתו, וביאר בשע"צ (שם ס"ק סז) שהוא מחתך בבשר בעלמא אלא שהיה צריך לאסור משום שהוא מעשה חול, ומימ החירו משום כבודו, ולענין נפלים שנהגו לחתוך ערלתם לפני קבורתם, ראה במשנ"ב שם, ומה שכתבנו שם.

(9) וכן כתב החזו"א (י"ד סי' קנה ס"ק ב), שמלים אותו בשבת כשם שמותר לטלטלו ואינו נחשב למוקצה, וכשם שמותר לחלל שבת בשביל להצילו, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' צ ס"ג), שכיון שהוא שלם באבריו הפנימים מלים אותו, שמעיקר הדין אין המילה נחשבת כחילול שבת, ולכן לענין זה סומכים על האינקוויטור, שאף אם הוא בן ח' מימ אינו נפל.

[משנ"ב ס"ק יב]

דכי קתיב "בבית", אשמיני קא⁽¹⁰⁾.

(10) ומילה שלא בזמנה שנעשתה בשבת, כתב בשו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' קעד) שאין לומר על כך 'אי עבד לא מהני', ולא תועיל המילה ויצטרך לחזור ולהטיף מהתינוק דם ברית, כיון שאין אומרים 'אי עבד לא מהני'.

אלא רק באופן שאם נאמר כך לא תיחשב הפעולה כמעשה איסור, אבל במילה שלא בזמנה בשבת שהתעלה המילה שכבר עשה מקצת מן המצוה ואינו מחוסר אלא הטפת דם ברית, בזה אין אומרים שלא מהני. כמו כן אין לומר שמילה זו היא 'מצוה הבאה בעבירה' שאינה נחשבת מצוה, כיון שאין במצוה עצמה עבירה, אלא רק שנעשתה בעבירה, ואין זה מעכבו מלצאת ידי חובתה.

[משנ"ב ס"ק יז]

ואם נולד אן בשבת מניין אותו לשבת הבאה⁽¹¹⁾ וכו', עד יציאת ג' כוכבים בינונים הוא הכל בכלל בין השמשות⁽¹²⁾ וכו', ואפלו אם ספק לו אם נולד קדם בין השמשות או בזמן בין השמשות⁽¹³⁾.

(11) ודעת החזו"א (אמרי יושר נזיקין סי' צ), שתינוק שנולד בארץ ישראל שלושים וחמש דקות לאחר שקיעת החמה, בין בקיץ ובין בחורף, נחשב הוא כנולד בלילה, והגרש"ז אויערבך הורה (ש"כ פמ"ו הע' מה), שחלילה להקל לפני 17 דקות לאחר השקיעה הנראית, והוסיף, שנהגו להחמיר ולהחשיב את בין השמשות עד 25 דקות לאחר השקיעה.

(12) ואם נולד התינוק במקום שיש סביבו הרים המסתירים את החמה ומקדימים את שקיעתה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק י אות ד) שכיון שאין החמה נראית שם קודם הזמן המופיע בלוחות, יש לחשוש שהוא ספק לילה, ולכן אם הלידה חיתה בערב שבת סמוך לשקיעה, אין למול את התינוק עד יום ראשון.

(13) ואם דאי נולד לפני השקיעה ואפילו רק דקה אחת קודם השקיעה, הורה הגרי"ש אלישיב (אוצר הברית ח"א פ"ג סי' ד הע' יד) שיש למול בשמיני, ובשבות יצחק (תוספת שבת פ"ז סי' ב אות ב) הביא דעת הגרי"ש אלישיב שיש לחוש לגבי מילה שהשקיעה היא שלש דקות קודם הזמן המתפרסם בלוחות בירושלים.

וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קלד אות ג) שקשה לסמוך על הטעונונים, ויש לברר היטב את השעה המדויקת.

[ביה"ל ד"ה בין השמשות]

ועוד אפשי לומר, משום דשם ספק חד הוא⁽¹⁴⁾ וכו', כשהוציא הנולד ראשו⁽¹⁵⁾ חוץ לפרוזדור⁽¹⁶⁾.

(14) והטעם שיש לדחות את המילה ליום ראשון, אף שלדעת כמה פוסקים בהפסד מרובה יש להקל לדין את יום ספק חד הוא' כספק ספיא, ואין לך הפסד מרובה יותר מרחיית המילה מיום השמיני, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' מט) שכיון שספק בין השמשות הוא ספק שנצר מחיסרון ידיעה, אין הוא נחשב כספק ספיא, וכמו שכתב דפמ"א (סי' רטא א"א ס"ק א).

(15) ובגדר הוצאת הראש, הורה הגרש"ז אויערבך (בשמת אברהם ס"ק ו) שאין צריך שיצא כל הראש, אלא די ביציאת רוב הראש, והגר"ש וואנזר (שיעור שבט הלוי הל' נדה סי' קצד סי' כחב), שהכרעת האחרונים היא כשיטת הש"ך, שדי ביציאת רוב מצחו, ואם התינוק יצא הפוך, הורה הגרש"ז אויערבך (שם) שיש להחשיב את שעת הלידה לפי יציאת רוב הנף, שהוא עד הסדר.

(16) ובגדר יציאת הראש חוץ לפרוזדור, הורה הגרש"ז אויערבך (במכתב בשו"ת קנה כושם ח"ב סי' צד) שיש לחשוש שהיא כבר משעה שיצא הראש לבית החיצון, אפילו שעדיין לא יצא לאויר העולם, והגר"ש וואנזר כתב (שם) שרק אם קושי הלידה התחיל בערב שבת, והלידה התחילה מיד בבניסת השבת, יש לחשוש שמא יצא ראש התינוק מחוץ לפרוזדור כבר מבעוד יום.

הלכות שבת סימן שלא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

שנתקשה אמו בלדתה, והוציאהו לארץ הפטן על ידי סמי.

הא"ר לסמוך על הרמ"א והש"ך שהקלו לטלטל את האיומל. וראה מה שכתבנו שם.

ולגבי המנהג שהאב מוסר את הסכין למוהל בסדי לעשותו שליה למילה, כתב בבורת הברית (י"ד סי' רסה ס"ק נה) שבשבת אין לעשות כן, כיון שאין לטלטל את הסכין רק לצורך הברית ממש. מאידך, בעיקר הדיט (א"ח סי' יד ס"ק נב) כתב, שמותר לסייע למוהל ולהושיט לו את הסכין, וכן הורה הגר"ש אלישיב (אוצר הברית ח"ב פיט סי' יא סכ"ב) שמותר לעשות כן, כיון שכך היא הרגילות בחול.

[משנ"ב ס"ק כ]

אסור לקבץ המינצוק לבית הקנסות דרך סצר שאינה קענכת אפילו על ידי איגודיהם⁽²²⁾.

(22) אמנם לעיל (סי' שח ס"ק קנד) כתב, שמותר לטלטל קטן על ידי נכרי, כיון שאין מצוי היום רשות הרבים, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק כד]

דמכשירי מילה אינם דוחים את השבת⁽²³⁾ וכו', מוטב תדקק המילה ולא קבא עצמו לידי חלול שבת⁽²⁴⁾ וכו', וכמו שנתבאר בסימן שכח סעיף יב⁽²⁵⁾.

(23) כמבאר בשו"ע לעיל (סי' ו), שמכשירי מילה שאפשר לעשותם בערב שבת אינם דוחים שבת, וביאר החו"א (א"ח סי' קיב ס"ק יד), שאפילו באופן שלא יכל לעשותם בערב שבת, מ"מ כיון שבדרך כלל אפשר לעשותם בערב שבת, אסור לעשותם בשבת.

(24) ולשיטה זו כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז אות ב ד"ה הן), שאין האיסור אלא מדרבנן, שהרי כשם שהמילה דוחה את השבת כך היא דוחה את האיסור להכניס את עצמו למצב של פיקוח נפש שיהיה צריך לחלל את השבת. [וראה קובץ הערות (סי' כג) שנקט שאיסור זה הוא רק מדרבנן, וחילק בין המכניס את עצמו לפיקוח נפש בשבת, לבין המכניס את עצמו לפיקוח נפש בערב שבת]. מאידך דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ח ס"ק א) שהמכניס את עצמו לסכנה בשבת עצמה באופן שיבוא על ידי כך למלאכת פיקוח נפש, עובר על איסור דאורייתא. [וכן מבאר בקהלות יעקב (שבת סי' טו) בדעת הבעל המאור] וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רמח בהקדמת המשנ"ב).

(25) ובטעם הצורך לשנות, כתב שם (ס"ק לה) שכיון שאפשר לעשות בהיתר, אין להתיר לעשות באיסור.

[ביה"ל ד"ה אפלו במקום]

ולא דמי לנטילת צפרני הנדה לטבילה⁽²⁶⁾.

(26) ולגבי נטילת ציפורנים לצורך טבילת נדה, כתב לקמן (סי' שמ ס"ק א) שאם שכחה ליטול קודם השבת תאמר לנכרי שיטול ביד, ואם אי אפשר ביד מותר לומר לנכר ליטול אפילו על ידי כלי. וביאר בביה"ל שם (ס"א ד"ה וחוב), שכיון שאין כוונתה ליטול כדי להתנאות אלא לצורך טבילה, נחשבת הנטילה כמלאכה שאינה צריכה לגופה.

[משנ"ב ס"ק יח]

אין מילתן דוחה שבת⁽¹⁸⁾ וכו', אפשר דליקא פאן עקלה פבושה והוא קהול ממש⁽¹⁹⁾.

(18) ולענין מילת תינוק סומא, כתב המלא הרועים (ערך סומא אות י), שיתכן שכיון שכשיגדל יהיה פטור מלמול את עצמו, לשיטת רבי יהודה שסומא פטור מכל המצוות, לכך גם אביו אינו חייב למולו, שהרי אין האב חייב למול את בנו אלא אם כן יתחייב הבן למול את עצמו לכשיגדל. ומטעם זה הסתפק הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם ח"ב סי' רס ס"ק א), אם מותר למול בשבת תינוק חרש או שוטה.

(19) ואם נולד מזהול, ובתוך שמונה ימים נתכסתה העטרה בערלה, דעת הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) שאפילו אם נתכסתה כולה, אין למולו בשבת.

[משנ"ב ס"ק יט]

ולענין טלטול האגמל אחר המילה⁽²⁰⁾, עין לעיל בסימן שי סעיף קטן טו במשנה ברורה מה שכתבנו שם⁽²¹⁾.

(20) ולגבי טלטול הערלה, כתב בשו"ת נדע ביהודה (מהר"ת יו"ד סי' קסב) שלכתחילה לא יניחנה מידו קודם שיתן אותה בעפר. אכן, אם אירע שזרק אותה מידו קודם לכן, כתב שם שיש מקום להתיר להרימה מהארץ וליתנה בעפר, משום שהיא מוכנה לכך ועומדת לזה מבעד יום. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קלה אות א) הוסיף, שאף הנוהגים להפוך את הערלה ואומרים שהוא לטובת הילד, מותר להם לעשות כן גם בשבת לפני שמניחים אותה בעפר, מפני שדעתם עליה עד התינה בעפר.

(21) שם כתב בשם הט"ז, שאסור לטלטל את האיומל לאחר המילה, שכיון שמקפידים שלא להשתמש בו לדבר אחר, נחשב הוא כמוקצה מחמת חסרון כיס. ואף על פי שבכניסת השבת היה האיומל עומד למלאכת המילה למחרת ואין מוקצה לחצי שבת, מ"מ כיון שהיה מוקצה בבין השמשות, מיד לאחר גמר ההשתמשות הוא חוזר לאיסור טלטול של מין השמשות. וסיים שם, שלכן יש להצניע את האיומל בחדר שבו הוא מל. ובשם המנ"א כתב, שיש להחמיר לאחר הכרית שלא להניח את האיומל, אלא ישאיר אותו בידו עד שימצא לו מקום לשמור אותו, או שיחזיר אותו לביתו. ובדיעבד כשיש חשש שהאיומל יגנב, מצדד

הלכות שבת סימן שלא קעג באר הגולה

ח שם פלגתא
דאמרינא ופסקי
הפוסקים להחרי
(*) (פרוש) הנל
היינא סתאשה
שקתהו בשבת, ורש"י
ט שם קיל משנה
וכבר צדבא י שם
בגמרא ב היר"ד
שם
ל תנא"ם פסקי ב
מחלוקת מילה מן שם ל"ג משנה

(טז) "ויוצא" (דפן, ועובדת בוכבים שגילה ואחר כך נתפירה, ומי שיש לו (יו) שתי ערלות, (יח) אין מילתו דוחה שבת: ו' ממכשירי מילה שאפשר לעשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת. לפיכך אם לא הביא (א) (ט) אומל למילה מערב שבת לא יביאנו בשבת *אפילו במקום שאין בו אלא אסור דרבנן, שהעמידו חכמים דבריהם במקום פרת. לולמר לאינו יהודי לעשותם, אם הוא דבר שאם עשהו ישראל אין בו אסור אלא מדרבנן (ד) (כ) אומר לאינו יהודי ועושהו, ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשותו מן התורה, (כא) לא יאמר לאינו יהודי לעשותו (כב) * (ועין לעיל סימן שז): ז' מלא הנה לו (כג) במון שחוק מערב שבת (כד) לא ישחקנו, אלא לועס בשניו. אם לא ערב מאתמול וכן נשמן (כה) לתן עליה.

באר היטב

ס"ג אם יש לטלטל האומל לאחר המילה, נעמ"א: (ד) אומר לא"י.
ע' סימן רסו סק"י מש"ש מדין הוצאת התבואה, ונעמ"א:

באר הגולה

אלא מה שענינים ראית, ויהא נמול לשמונה אפילו אם נאכר בשבת. הנה אם נולד במצא"ש שבת, עד כאן לשונו, וזה נובע משלשן ערוך ויהי דעה בסימן רסב, עין שם, אך מה שמסקי שם נכתב דאם אין יבולין לידע אולינן בחר חזקה דהשתא הוא הנולד ואם הוא בערב שבת מחר למולו בשבת וכו', וצ"ע על זה ש"ך סימן רסו סק"י פסקו ט, והא תמיה, כיון דאין דושתתא קצת אס"ן יש לספק בודאי שבעה הוצאת הראש לא היו כי אם שני בוכבים או אולי בוכב אחד, ומה דצ"ע לש"ך הג"ל אין ענין לנה, דהסמ"ק מביי שאין אנו יודעין קלל אם הנה שום שהרי מעת הוצאת ראש הנולד חוץ לפורדור עד הלילה, והלילה הלא היתה בודאי פלילה, לכן פסק דאם אין ידועתו של לילך אחר תצוקה, ורצה לומר, דמחזיקין לה בחזקה מעברת עד השתא ולא מספקין דהנה שריי בין יציאת הראש ללדת הוי, או ממרי הסמ"ק שפולר הנולד וכן תרבה אחר צאת הפוכבים, מה שאין בן פולר יורה דמרי שסיה שהרי קצת בין ללדת הראש להגוף ולאחר שנשלם הלדה ראו כ' בוכבים בינונים, ואס"ן לא נובל לאוקמה אחזקה לומר דער השתא היתה מעברת, דמן התורה עלידי הראש חשיב לדה, מי יאמר שלא היה מתחלה שנים? וצ"ע סברתו מה שפסק דאולינן בחר תצוקה דהשתא הוא הנולד לא שפ"ך בזה, דצ"ל בדרך מה שכתב דהשתא הוא לאו דוקא, דהא מרי דאשתי קצת, אלא על פתח פתחו דתצוקה דבוללה נולד, ומסתמא היו השלישה בוכבים מחללה בס"ן ובאמת לא שפ"ך על זה חזקה, וצ"ע עין. אמרינן בנאחי בנור השם בספר סדרי טהרה שמכריע לדעת דרבנן, דאם יודע שיתה קצת שהרי בין ללדת הראש להגוף יש להחמיר ולומר דשפ"ך הנה או בין השמשות, עין שם: * אפילו במקום וכו', עין בשו"ת חסד סופר חלק אר"ח חיים סימן עא, שכתב אודות תוקן צפון של כותל בשבת שיש בזה אסור דאורייתא וכתב שאת בין שערות כלי, ולא דמי לנטילת צפוני הכנה לטבילה²⁶, וכן כתב בעטרת חכמים סימן כו: אך אם אין מוחל אחר רק אחד וצפוני נדק, אפלו הכי אסור למקן: * וצ"ע לעיל סימן שז. עין במשנה ברורה בזה שכתבתי דיש מקלח אפילו במלאכה דאורייתא, הנה כגון שנתקלח הסכין וצריך לחקנו, ודעת הפנ"ד אדבריהם דיש לסמך עליה לעבן מילה, וצ"ע פתשבת סב"סופר דהנה

צ"ע שם עד אחר השבת [מחצית השקל]. וצ"ע בסימן שמש מה שכתבנו בזה: (כא) לא יאמר וכו'. דהם אמירה לאינו יהודי בדבר שאסור מן התורה הוי בשאר שבות, והעמידו חכמים דבריהם וכו': (כב) וצ"ע לעיל סימן שז. סעיף ה בהג"ה, דשם הביא רמ"א דיש מקלח אפילו במלאכה דאורייתא לומר לאינו יהודי במקום מצוה, ואף הרב פוסקים חולקים על סברא זו והעקר דבריהם, וקמו שכתב בסימן רעו, (יד) מפל מקום מילה במקל נסומך על דבריהם לא הפסיד אם אי אפשר בענין אחר, ומפ"ל שפ"ן לענין הוצאה והכנסה, דלהרבה פוסקים אין לנו פזמן הנה רשות הרבים. וצ"ע בבאר הגולה: ז' (כג) במון שחוק וכו'. וצ"ע הוא קדש המילה, וכמו שיתבאר: (כד) לא ישחקנו. דמכשירי מילה (טו) אינם דוחים את השבת²⁸, ועל"פ אם אי אפשר לו ללעסו בשניו הדיקה המילה, ולא דוקא שחיקה שהיא מלאכה, אלא אפילו להביא פמון דרך מביי שאין משפך נמי אסור, ובדלעיל סעיף ו. וכן לא יאמר אומל אותו ולכשיצטרף אחר כך לסמקין משים סנה אשחך דהא פקוח נפש דוחה את השבת, (טז) דכיון דעכשו יודע שאי אפשר לו בלא סמקין אחר המילה, מוטב תדחה המילה ולא יביא עצמו לידי חלול שבת²⁹, כיון שיתה אפשר להכין מאתמול. ודע, (יז) דאם נתודע לו לאחר המילה שאין לו כמון, בודאי מחר להביא אף דרך רשות הרבים ולשחק, (יח) ומפל מקום אם אפשר לו לשנות בכל זה מבלי שישע מה הוצק לחולה צריך לשנות, וכמו שנתבאר בסימן שכתב סעיף יב³⁰: (כה) לתן עליה. כה הוי רגילין, והיא רפואה, שמעריבין וטורפין בקערה וכן נשמן בדרך שטורפין ביצה בקערה ורש"י:

שער הציון

(1) פיתמאר וחסד סופר חלק אר"ח חיים סימן רמח, וכן משמע באור חרצ הלכות מילה סימן צו סעיף ו: (2) רש"י פפרש ראשון ונמכ"ם וצ"ע בכ"ט ומאירי פ"ק ר"א דמילה: (3) רש"י פפרש שני, וצ"ע במחצית השקל: (4) הכל בגמרא: (5) מאירי שם: (6) מגן אברהם, ומה שכתב וצ"ע סימן רעו סעיף ב וכו', הוא ענין פגיו עצמו ואין שפ"ך לזה, דאם היה סמקין אברהם מחשיב זה לצורך מצוה הנה מחר אפילו לדידן, וכתבא היטב לקמן בסימן שבת שנה בזה: (7) וצ"ע דאלהי רבה שאם הספין אינו בביתו רק בבית הכנסת, מחר להביא המיניק לשם עלידי אינו יהודי, ולפי מה שכתב לקמה בשם מחצית השקל, גם בזה טוב יותר להביא הספין אצל החניוק: (8) בן משמע ממגן אברהם וכן כתב בספר שלח צע"ש שם: (9) רמב"ם טור: (10) רב פוסקים, ולא פקדמין: (11) והוא הדין אם עבר ומלו, אף דעבד אסורא בזה אפילו הכי מחר צפה למלל, ומפל מקום ענה פקוח נפש הוא להמיניק: (12) אף דהאלהי רבה השתק דברי הב"ח דלאחר המילה לא צריך שנוי, לעניות דעתי נראה דאין להורות פן למעשה, אחרי דהר"ן פתב בכתבא בשם

הלכות שבת סימן שלא

באר הגולה 346

(כ) לא יערבם היום, אלא יתן (כו) כל אחד לבדו: ח אין עושים לה (כח) *חלוק, אלא בדרך עליה סמךטוט. (כט) ואם אין לו, בדרך על אצבעו דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחל ומביא דרך (ל) חצר אחרת אפילו לא נשתתפו יחד: ט *בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים את הנזל לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמים חסין היה מספר, לפיכך נזקקו לכתב משפטו בשקל להיות בשבת, והאידינא (לא) לא נתנו ברחיצה כלל, ודינו לרחוץ בשבת אם רצו בדין רחיצה כל אדם: הגה (לב) ובמדינות אלו (לג) נוהגים לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת, וכן אם היה יום שלישי למילה בשבת ורואים שיש צורך לרחצו, (לד) מכינים חמין מבעוד יום (ו) [ו] ורוחצים אותו בשבת, וכל זה מן הסתם, אבל אם רואים שיש לחש לסכנה אם לא ירחצו אותו אחר המילה, בנדאי מתיר לרחצו (לה) ולחלל עליו שבת, מידי דהרי אשאר חלה שיש בו סכנה: י *אדם שלא מל מעולם (ו) [ו] (לו) לא ימול

באר היטב

(ס) לא יערבם, קרב הב"י דלשאר חולים נמי אסור לערב, ע"ש: (ו) ורוחצים, ולא ישרו סדן, דהרי בבבא, או ישם אינדיהדי הסדן תוף הפנים, ואם נשפכו חמין יאמר לא"י להביא מים שהוחמו בשביל א"י ולא יאמר לאינדיהדי להחם בשבילו, כתב בית יוסף ביריד סימן רס"ח בשם הרשב"י דתנינן שהיה חולה ולא נמול בנמול ונקרפא לא ימולו ביום ה', דשפא יצטרכו לחלל שבת ביום שלישי למילתו, וגם ביום ו' נהגו אסור, ע"ש. ועין מו"ש הש"ך וטע"ז, ועין מ"ש ה"דאח"כ, ועין בכנה"ג, וכתב המ"א: ולי' דבזמן הזה שאין רוחצין אותו ליכא למחש לזה, דלא שכיח כלל שיחללו עליו שבת, לכך אין להתירשלב בדבר מצוה, ע"ש: (י) לא ימול, ונ"ל דה"ה אם כל ולא פרע מעולם אסור לפרע בשבת, וטעם אחד להם, מ"א, ועין בחשבות חות"י א"י סימן קנח, מזהל שפא למול בשבת ואמר שפא מל פנים א' בחל, נאמן וא"צ להביא ראיה, נאמן שמדאל' סימן ט, ועין ביריד סימן רסו שלא ימולו ב' מזהל מו"ש חס"ו בס"ק יא, ונהגין כפסק השו"ע, ועין דבר שמואל סימן סד:

משנה ברורה

(כו) לא יערבם וכו' אלא וכו', פירוש, דאסור לערבם בקערה, אלא נותנים זה בפני עצמו על מקום המכה וזה בפני עצמו על מקום המכה, ועוד יש לפרש דסמךטוט בקערה, אלא נותנים זה בפני עצמו, ולא יערבם בידים, אלא אם יתערבו ויתערבו [כ"מ ממאירי], ועין באור הלכה: (כו) כל אחד לבדו, כתב בית יוסף, דלשאר חולים נמי אסור לערב [מ"א]²⁷, ועין בבאור הלכה דעל"י שפיר לכלי עלמא שריא: ח (כח) חלוק, פנין פיס דחוק שעושים, ומכסים ראש הניד עד העטרה וקוצר שם שלא יחזור העור לכפות הגיד: (כט) ואם וכו', אפילו נודע זה קדם המילה, אין דוחין המילה מפני זה [כ"מ ביריד רס"ז בהג"א, ע"ש]: (ל) חצר אחרת, אבל דרך רשות הרבים אסור פנין שאינו דרך מלבוש ממש, ודרך פרמלית מצד האליה רבה להתיר, עין שם: ט (לא) לא נתנו, ונשטמו השבצים: (לב) ובמדינותינו אלו, בלומר, דבמקומותינו אף כי אין הנזל מספן פליכך פמו בימיהם, אכן על-פלפנים צריך גדול יש בדרך, לפיכך על רחיצה שקדם המילה הניחו על דין דגמרא שמתיר לרחצו (יט) בחמין שהוחמו מאתמול²⁸, ולאחר המילה אין קפידא אם יתמינו עד מוצאי-שבת: (לג) נוהגים לרחצו, ויזהר (כ) שלא לשנה סדן במים, דשריתו היא כפוסו, ועל"י אינדיהדי (כא) אפשי שיש להקל³⁰, וגם יזהר משהיטת הסדן, ואם נשפך חמין יכול לומר לאינדיהדי להביא מים שהוחמו בשביל אינדיהדי, אבל לא יאמר לאינדיהדי להחם

שערי תשובה

[ו] ורוחצים, עין בה"ט, ועין בנקטת יתקאל סימן טו בענין נשפכו המים וליש"ד הרופאים צריך לרחוץ התינוק, פשוט שיש להתיר ע"י אינדיהדי, ובלא אפריח רופאים כתבו שאם הא"י עשה מצמו כתר ואם אופר לו לעשות בשביל הקטן יש מחלוקת הפוסקים, ע"ש: [ז] לא ימול, עין באה"ט, ועין בשבט צדק ח"ג סימן כח שאם אין מילה אחר יודע בעצמו שכולל למיל שרי, ומ"ש באה"ט בשני מזהלים כח, עין בשאגת אריה סימן טט שהאריך ודעו שבשבת אסור למול לסלק דיו משתחל למול עד שאמר הפריעה, אבל אם א"צ שפלק דיו ספר גם לאחר למול, ושבת וי"ט שים בזה, ע"ש, והש"ת נ"ב מ"ה סימן כב כתב שהוא מקמיר לעצמו, וז"ל: אני מקבל להיות מזהל בשבת מנחם שאני פורע, אבל לעצמי אני מקמיר וח"ו להורות לאחרים, והביא שם דברי הש"ס נכמות שמתקמיר פנה, וכתב לרחות ומסין ד"ל: ופוק תזי מה עקא דבר בכל מדינת פולין מקמיר הם שני מזהלים זה חותך זה פורע בין בחל ובין בשבת, עכ"ל, ועין בתשובת הרמ"א, ועין באשלי אברהם ובכח"ב באורם מח"ל שפא דארינדיהדי בעת שיש מילה ביום ב' של אליה, ונקמה בדרך פסב שאמרם שפא דיו"ט אסור למול ממש בן עיר שפא דיו"ט חל, ובכח"ה יתורה מתיר, ע"ש. מילה אסת בשבת שנה מול וזה יפרע, אלא חמל הוא צממו יפרע, ועין

באור הלכה

דוקא בדליכא מזהל אחר, אבל אם איכא מזהל אחר שיש לו סכין מתקן, הנם שאין רצונו להשאילו אין להתיר, ואפילו בדליכא מזהל אחר, רב הפוסקים סבירא להו דאסור על"י אינדיהדי, מכל מקום דבר חורה המגדאברס, אבל בתנאי שהיה מאתמול הסבין מתקן, אבל אם פשע ולא הכין מאתמול, גם חמון אברהם בעצמו אינו מתיר לתקן הסבין על"י אינדיהדי, ולענין להעביר דרך רשות הרבים שרי אפילו פרשה הרבים דאורייתא בשלא פשע, והביא דרך פרמלית דרשב"א, אפילו הוא פושע שלא הביא מאתמול למקום הראוי שרי על"י אינדיהדי לכלי עלמא, עין שם באריכות: * לא יערבם היום וכו', עין בקשנה ברורה, והנה כל זה הוא לדעת הבית יוסף דפסק כתנא קמא, אולם לא ברירא דבר זה פליכך, דהנה באור ידוע ובמאירי ובר"ן ובמגיד משנה פרק ב מהלכות שבת דין י משמע דרשם לפסל כרבי מאיר, אכן ברשב"א ורשב"ן מוכח שרשם דהלכה כתנא קמא, וכן נראה לעניות דעתי שנה הוא דעת הר"ף ור"א"ש, מדקדקתיקו הפשנה דנהגן זה בפני עצמו זה בפני עצמו בעצמה, ולא העתיקו על זה מה שתרצו שם בגמרא דהנהגו בלא ליכא, משמע דסבירא להו כמו שכתב הבית יוסף דזהו דוקא לרבי מאיר דבשאר חולה מספן מתיר ערוב בלא ליכא, מה שאין כן לרשב"א דבשאר חולה אסור ערוב, גם לענין מילה אסור ערוב לגמרי, ונשאר המשנה בצורתה ונקצת צריך עיון על המגיד משנה שכתב בהפוך זה על ההלכות, אע"פ על"י שני לכלי עלמא שרי, עין שם במגיד משנה בשם הרמב"ם: * חלוק, עין במשנה ברורה, והוא מרש"י, והעתיקו ממגן אברהם, ולפי זה אינו בכלל סנהגה בחסרון החלוק, רק ששטרה על"י ידיו למולו פעם שנית מדרבנן, אבל מרשב"א ושאר ראשונים משמע דהוא בכלל סנהגה, ונפקא-מנה מזה לאחר המילה אם מתיר להביא דרך רשות הרבים לשאין לו עצה אחרת:

שער הציון

הנהגה ורשב"א דמתניתינו מרי לאחר המילה ואפילו הכי צריך לשנות, וכן מוכח מרש"י בפשנה והתוספות וקל"ג ע"ב ד"ה לוצען דסבירא להו הכי, וגם הר"א סתם כן לציל בסימן שכח סצ"י יב, בנדאי אין להקל, אולם אחר-כך מצאתי ביריד דעה רס"ו בבאור הג"א שפא דסב"ח, ועל-פני צריך עיון למשנה: (יט) דלצות לאינדיהדי להחם היום, לרב הפוסקים אף בזמן הגמרא אסור: (כ) אחרונים: (כא) עין שריב"ד: (כב) אחרונים:

